

Komentar
Vredn. obletnica. — Vredn. obletnica: 14 oseb in 14 dolarjev dnevno.

Dne 17. t. m. je preteklo tri leta, odkar se je prvo motorizirano letalo dvignilo v zrak. To je bilo leta 1931. Letalo je ameriško in iznajditelja prvega letala ter prva letalca sta bila brata Orville in Wilbur Wright. Prvi polet, izvršen 17. decembra 1903, je bil v okolici Kitty Hawk v Severni Karolini. Tisti polet je bil zelo akrobatičen. Letalo se je dvignilo 120 čevljev in obstalo v zraku 39 sekund. Tak je bil začetek.

Za nas ni važno, kdo je bil iznajditelj letalstva in kje je bil prvi polet. Važno je le to, da se je to zgodilo — da se je človek po dolgih stotisočletjih svojega divjega in barbarskega življenja na zemlji vendarle osmelel vzleteti v zrak. To je bil epohalen dogodek, pravcata revolucija v transportaciji in obenem v gospodarstvu. Letalo, kakor avtomobil, je v tej kratki dobi vedno večji tekmelec železnice; letalo v tem času preletelo vse ceste in morja ter dvakrat obkroži svet. Njegova največja naloga pa pripada bodočnosti, ko bo letalo — kakor vsa mehanična sredstva industrijske civilizacije — oprosti vezi privatnega lastništva in postane socialna in znanstveno organizirana družba. Takrat bo obkrožila prvega poleta vse družbene važnosti kakor je danes, ko je aeroplan še vedno v stadiju eksperimentiranja in igrača v rokah pustolovcev ter individualne sebičnosti.

Važno pa je, da se spomnimo na to, da je v zvezi s to triletnico. Namreč dejstva, da je krivico ameriško časopisno mestno ignoriralo prvi polet. Le šest dnevnikov v vsej državi je drugi dan prineslo kratko vest. Listi niso hoteli poročati, ker uredniki niso hoteli, da je sploh mogoče — da bi se človek dvignil v zrak. Listi, ki so z mirno in spoštljivo poročali badeste vesti o letalski "čudežih" ali "čarovništvu" — so dvomili o uspehu prvega letalca.

Čikaška Tribune z očitnim pomembnim pripoveduje na prvi strani družini Josepha Floresa v Colorado Springsu, Colo. — Josepha Floresa — ime ga izdaja za čikaščan — je star 45 let in ima eno, deset otrok, brata in sestro. On je edini, ki služi in njegova zaslužek znaša tri dolarje na teden ali \$18 na teden. S tem meščkim zneskom Flores namreč, oblači in greje vso veliko družino. In zmaguje! To je tisto, kar Floresova družina je zadovoljna. To je pa drugo. Če bi bil bil zadnjega, bi Tribune ne poročala o tej čudoviti družini. Tribune hoče, da bo ta družina za vzgled vsem ostalim delavskim družinam v Ameriki — in onim, ki so kronično nezadovoljne in kriče za pomoč ter revoluciji čim "malo" potipajo brezposelnost ali druga taka čudovita.

Floresova štirinajstčlanska družina je zadovoljna z najskromnejšo eksistenco. Osemnajst dolarjev na teden ji zadostuje. Mi pa se vprašamo, če druga bitija, ki so tako skromna in zadovoljna. Na primer jazbec prespi zimo v svoji luknji in se nič ne pritožuje zaradi hrane. Še več je takih bitij. Toda človek... Če človek ne konja vsak dan v letu, ži-...
Brala lepa za takšno skromnost.

SOCIALISTIČNA STRANKA PROTI INFLACIJI

Je pa za to, da vlada financira gradbeni program z izdajanjem denarja in ne bondov. Druge zahteve o fiskalnem programu

New York. — Odbor socialistične stranke za javne zadeve, v katerem sta Norman Thomas in Louis Waldman, sta v imenu stranke objavila izjavo, v kateri pravita, da so socialisti proti politiki inflacije. Odbor pravi, da je ugotovil ta sentiment med članstvom, na katerega se je bil obrnil za mnenje. Da se pa vlada izogne obrestim, odbor stranke pravi, naj bi financirala svoj gradbeni program potom izdajanja denarja in ne bondov. Odbor smatra za inflacijo prvo ali drugo, je pa mnenja, da bi bilo veliko bolje, če vlada v to svrhu izda za štiri milijarde denarja. S tem bi ne piramidirala dolga in dajala obresti lastnikom kapitala.

Od neomejene inflacije bi ne imeli koristi niti farmarji, pravi odbor, ker bi morali plačevati višje cene in tudi višje obresti od novih dolgov. Če bi jim to kaj pomagalo, bi bila pomoč le kratka. Direktno in največ pa bi trpeli delavci in uradniki, ker delajo za fiksne plače. Zgodovina pa pokazuje, da gredo plače počasi navzgor in se ne ozirajo na cene potrebščin.

Poleg natisanja za štiri milijarde dolarjev denarja za javna dela, zahteva odbor znižanje obrestne mere na dva in ne več kot na dva in pol odstotka na vse dolgovne in zadolžnice. To bi bila zadnja pomoč vsem zadolženim farmarjem, hišnim posestnikom, občinam in drugim dolžnikom. Nadalje zahteva tudi drastično redukcijo kapitalne strukture, to je znižanje kapitalizacije vseh korporacij, ki afektirajo javne interese; in to je domalega vese biznis in vse industrije. Tovarne obratujejo na primer le delno, kljub temu pa lastniki kapitala vlečejo obresti in dividende prav tako, kakor če bi bil kapital uposlen stoto odstotno. Na drugi strani pa, če delavec ne dela, ne dobi plače, čeprav je od nje odvisen za življenje.

Končno odbor suggestira kapitalni davek, to je poseben davek na bogastvo, ter drastičen dedščinski davek. Dohodke od tega davka naj bi vlada rabila za odplačevanje in popolno odpravo svojih dolgov. Če tega ne stori, bo ljudstvo še bolj ječalo pod butaro visokih davkov. S kapitalnim davkom bi vlada "legalno" zasegla velika premoženja milijonarjev in multimilijonarjev.

Tibetanski "božanski" vladar umrl

London, 20. dec. — Iz Lhase v Tibetu je prišla vest, da je veliki lama (duhoven), ki je bil ob enem vladar Tibeta, umrl v starosti 60 let. Druga vest se glasi, da je bil vladar najbrž zastrupljen. Tibet je menda še edina dežela na svetu, kjer vlada budišćno duhovništvo z absolutno oblastjo. Tibetanci verujejo, da je veliki lama živa reinkarnacija Bude in ima veliko božansko moč.

Stavka na Grškem

Atene, 20. dec. — Stavka poštinih in telegrafskih nameščenecv je paralizirala poštini in brzojavni promet na Grškem. Zastavljalo je 7000 nameščenecv, ki zahtevajo zvišanje plače.

Arrestacije stavkarjev

Stratford, Conn. — Policija je aretirala 12 delavcev izmed 116, ki so zastavljali v tukajšnji toki so zastavljali v tukajšnji toki, noč pade deset bomb toliko časa, dokler provizorični predsednik Ramon Grau Martin ne odstopi.

Brezposelnost narasla v novembru

Miss Perkins, tajnica za delo, poroča, da je uposlenost padla 3.5% in mezda 6.2%

Washington, D. C. — Miss Frances Perkins, tajnica delavskega departamenta, je poročala v torek, da se je meseca novembra na splošno znižalo število uposlenih delavcev za 287,000 ali čez tri odstotke in skupna vsota izplačane mezde je padla za devet milijonov dolarjev ali čez šest odstotkov. Tajnica ni pojasnila tega nazadovanja od oktobra, izrekla pa je "trdno upanje", da bodo številke veliko višje v januarju.

Perkinsova je primerjala številke letošnjega in lanskega novembra in našla je veliko razliko. Uposlenost je stala letos 20.2% nad lansko in vsota mezde je bila letos 30.3% višja od lanske.

Kako Rusija dela koristno ljudi iz pridaničev

Ima posebne ustanove za bivačevanje in kriminalce, ki so popolnoma v njih rokah

Moskva. — (FP) — Kakor v marsičem drugem, se Rusija močno loči od ostalega sveta tudi z rehabilitacijo pridaničev — bivših tatov in kriminalcev. Vsaj kar se mladih pridaničev tiče, je sovjetska Rusija popolnoma zavrgla buržoazno teorijo, da so nekateri ljudje rojeni kriminalci in se oprileta nazora, da razmere in okoliščine napravljajo kriminalce iz ljudi.

Veljavnost tega nazora je že tudi v veliki meri potrjena v svojih institucijah za ozdravljanje pridaničev. Ena taka institucija je Kropšakjin dom v Kirgizijski republiki, Centralna Azija. Ta dom za pridaniče je ustanovila pred tremi leti v mestu Frunze. Vlada je poslala tja 60 izbranih tatov in kriminalcev raznih narodnosti. Upravo institucije jim je dala popolnoma v njih roke, prav tako tudi disciplino. Vlada jim je le povedala, da jih bo držala odgovorne za vse čine kot skupino, sami pa morajo gledati na obnašanje posameznika.

"Dasi smo bili bivši tatovi in kriminalci", pišeta Boris Fedotov in Ivan Anfilofojedov v Moscow Daily News, edini angleški dnevnik v Rusiji, "so nam izročili upravo doma. Dali so nam odgovornost za posestvo, obleko in živčne potrebščine. Včeraj smo bili še tatovi, danes so pa nam dali ključce od shramb."

In pričela se je pravcata revolucija med mladimi postopaci in hudodelci. "Sprvega je šlo težko," pišeta Fedotov in Anfilofojedov. "Marsikomu izmed nas je šel stari 'huliganizem' težko iz kosti, ampak smo morali za vsak prestopke odgovarjati kolektivni. Sprevideli smo, da ne moremo krasti, ko nam zaupa; da ne moremo oropati naših sodrugov, nas samih.

"Tri leta kolektivnega življenja je opravilo svoje delo. Spremenili smo se docela. Od prejšnjega postopništva je le malo ostalo v nas. Naš dom je dom discipline.

"Sedaj popravljamo distriktni klub. Iz svoje srede smo izvolili tudi sodruga Mordžanova za pomožnega učitelja. Vzeli smo si za svojo nalogo, da likvidiramo vse brezdomce v mestu Frunze." Pred tremi leti hudodelci in postopaci, danes graditelji nove Rusije.

Bombe na Kubi

Havana, 20. dec. — V zadnji noči je eksplodiral enajst bomb v Havani in pet oseb je bilo ranjenih. Opozicija proti vladi, ki se koncentrirala v organizaciji ABC, je naznanila, da vsako noč pade deset bomb toliko časa, dokler provizorični predsednik Ramon Grau Martin ne odstopi.

GIBANJE ZA TRIDESETURNI DELOVNIK

Tekstilna unija je za izredno konvencijo ADF in generalno stavko. Nogavičarji zahtevajo spremembo pravilnika. Vprašanje pride pred kongres

Washington. — Radi skrahiranja vladnega uposlevalnega programa se je poslednje čase med unijami naglo pričelo kristalizirati mnenje, da je treba znižati splošni delovnik na 30 ur v tednu. Brez tega, pravijo unijaki voditelji, ne bo prišlo do večje zaposlenosti. 40-urni delovni teden, ki je priznan skoraj v vseh pravilnikih, je predolg.

Prva unija, ki je šla s to zahtevo ponovno pred NRA, je pleninarska. Zahteva modifikacijo pravilnika s 40 na 30 ur v tednu in zvišanje plač. Njen tajnik William Smith je pred NRA odsekom za tekstilno industrijo argumentiral te dni, da je vzrok za poslabšanje razmer v nogavičarski branji predolg delovnik in v splošnem pa premajhna nakupna sila, prenizke mezde.

Sedanjim zahtevam trga, ki znašajo letno 30 milijonov parov nogavic v zadnjih štirih letih, bi lahko zadostili, če bi bil upeljan le eden delovnik po 40 ur v tednu; sedanjim pravilnikom dovoljuje dva šihita ali skupno 80 ur na teden.

Poudarjal je tudi potrebo po zvišanju mezde sorazmerno s znižanjem delovnika. V mnogih tovarnah, kar velja na splošno za vse industrije, niso akordni delavci dobili nobenega zvišanja ob skrajšanju delovnika. Na drugi strani pa pokazuje statistika, da se je produkcija zvišala. Ob krajšem delovniku producira delavec več kakor je prej, kljub temu pa ne zasluži več oziroma manj.

"Prej ali slej se bo treba pečati s tem problemom," je poudarjal Smith, "in čim prej to storimo, toliko bolje bo za deželo."

Glavni odbor United Textile Workers unije, katere del je tudi nogavičarska federacija, pa je na zadnji seji sprejel resolucijo, v kateri poziva eksekutivno Ameriške delavske federacije, naj skliče izredno konvencijo, da podvzame korake za uvedbo 30-urnega delovnika v vseh industrijah. Če treba, naj federacija pozove delavstvo na generalno stavko.

Gotovo je tudi, da bo to vprašanje prišlo pred kongres, kjer bo storjen poskus, da vlada zniža delovnik na 30 ur v tednu. Predloga vključuje tudi tiste industrije, ki imajo že pravilnike. Predložena bo v obeh zbornicah.

Čikaška NRA znižala mezdo rudarjem v Indiani

Naredila je izjemo za rudarje v dveh okrajih

Chicago. — Čikaški regionalni delavski odbor NRA je ugodil zahtevi premogovnih baronov v okrajema Vanderburg in Warrick v Indiani, da plačujejo nižjo mezdo rudarjem kakor pa je določena za Indiano v premogovnem pravilniku. Odbor je dovolil operatorjem, da znižajo mezdo za delo pod zemljo na \$4.20 in zunaj rovov na \$3.60 na dan. Pravilnik določa mezdo rudarjem v Indiani na \$4.57 in pol centa dnevno za delo v rovih in \$4.20 za zunanje delo.

To spremembo pa mora odobriti predsednik Roosevelt.

Stavka izdelovalcev prestic

Reading, Pa. — Vsi delavci pri Superior-Supreme Pretzel kompaniji so zastavljali, ker je družba ignorirala unijsko pogodbo in znižala mezde za deset odstotkov.

Rooseveltovi šefi v obupnem boju s korupcijo

Valovi pritožb proti graftu v lokalnih demokratskih upravah "new deals" z vseh strani. Čikaški škandal ni osamljen. Mnogo graftarjev je že zletelo. Rooseveltova administracija se boji kongresnih preiskav, zato duši skandale

Evikolija ženske iz stanovanja s solzavkami

Mati z dvema otrokoma je brala stanovanje, dokler je niso izgnali s bombe

Chicago. — Zadnji torek se je pripetilo, da je poklicana policija izgnala mater z dvema majhnima otrokoma z bombe solzavko iz njenega stanovanja na zahtevo lastnika hiše, ko ženska ni mogla plačati stanarine. Ženska se piše Margaret Bettis in stanovanjska hiša ima naslov 900 Dakin st. Ženski je bilo odpovedano stanovanje, ko se je zadolžila \$84 za stanarino, toda ženska je zaprla vrata in zagrozila gospodarju s revolverjem, če jo bo hotel a silo vreči na plano, ko nima kam iti. Nato je lastnik poslal policijo, ki je žensko omamila s bombom, nakar so jo izgnali.

Boj med vlado in železniške družbe

Elektrifikacija ustavljena, ker družba ne mara plačevati PWA mezd. Zapleteno je večje vladno posojilo

Washington, D. C. — Vse delo v zvezi z elektrifikacijo proge Pennsylvania železnice med New Yorkom in Washingtonom je v zastoji, ker je prišlo med družbo in Public Works administracijo, ki ima financirati elektrifikacijo, do večjega spora radi mezd.

Za to delo je PWA odobrila posojilo v znesku 86 milijonov po nizkih obrestih. Pri elektrifikaciji bi dobilo delo 36,000 delavcev, kar je napotilo vlado, da je pripravljena dati posojilo. Insistira pa, da pri tem delu velja PWA lestvica, ki določa za navadne delavce 50c na uro, za napol izučene 75c in za izučene \$1.20.

Družba pa te lestvice ne mara plačevati, ker je precej višja kakor so plače na železnicah. Da se temu izogne, je sklenila oddati vse elektrifikacijsko delo kontraktorjem — "farming out", kot pravijo železničarji temu. Kontraktorji bi lahko plačevali kolikor bi hoteli, je mislila družba.

PWA pa insistira, da se mora-jo tudi kontraktorji držati nje-ve lestvice, drugače ne bo nič s posojilom. Druga alternativa je, da družba napravi vse delo sama, to je v svojih delavcih in s svojimi delavci. Glede mezd se ima le pogoditi z delavci, to je priznati železničarske unije in podpisati kolektivno pogodbo. Družba se pa tudi temu upira in rajši vidi 36,000 delavcev brez dela kakor pa da jih zaposli ob primerni plači.

Mladi Insuli obtožen goljufije

Chicago. — Samuel Insuli ml., sin užeznega magnata, je bil te dni po veleporoti v Crown Pointu, Ind., obtožen goljufije v zvezi s propadlim Midland Utilities družbo, ki je pod vodstvom Insulove družine kontrolirala elektrarne in plinarne po vsem srednjem zapadu. Obtožnica v tem slučaju se tiče Northern Indiana Public Service Co., katero so Insuli kontrolirali in molzli.

Španija se vrača v reakcijo

Madrid, 20. dec. — Predsednik vlade Lerroux je včeraj objubil klerikalcem, da poskrbi, da bodo zakoni proti katoliški hierarhiji v Španiji modificirani.

Chicago, 20. dec. — Henry G. Zander Jr., bivši predsednik Chicago Real Estate boarda, je bil včeraj imenovan za stalnega direktorja Illinoiske H O L C (Home Owners' Loan Corporation) na mesto W. G. Donneja, ki je moral odstopiti zaradi pon- deljeka zaradi obtožb korupcije. Zander obljublja "temeljito očiščenje" v uradu Illinoiske H O L C. Vsa oddana posojila na hiše malih posostnikov bodo preiskani in obetajo se sodnijska postopanja proti vsem prestopkom zakona.

Washington, D. C., 20. dec. — Rooseveltovi šefi raznih aparatov, ki so bili agraženi na programu "new deals", imajo polne roke dela z zatiranjem korupcije, ki se je pojavila v premo- gih lokalnih organizacijah za okrevanje Amerike.

Čikaški škandal, ki je izbruhnil zadnje dni, ko je prišlo na dan, da uprava Illinoiske HOLC iskorišča to federalno posojilno korporacijo za okrepitev lokalnega političnega vpliva ter o- sebnno finančno posojilno okoriščevanje nastavljenih uradni- kov, ni edini slučaj. Pritožbe o graftu prihajajo z vseh strani dežele in mnogo odgovornih uradnikov je že bilo odslovljenih, proti drugim, katerih je velika armada, pa tečejo tajne prei- skave.

John Fahey, predsednik Home Loan korporacije, je še izročil justičnemu departamentu cel kup materiala za kriminalno postopanje v mnogih slučajih. Pritožbe, da mnogi lokalni upravi- telji — navadno povsod lokalni demokratski bosaje — izrablja- jo zaupnost federalne vlade in se privatno okoriščeajo z vladnim denarjem, so številne.

Rooseveltova administracija mrzlično deluje, da sama pome- te s korumpiranci predno se po- javijo kongresne preiskave, ki niso nobeni vladni prijatelji.

Brez malega vsi šefi imajo o- praviti s takimi pritožbami. Tajnik notranjih zadev Leakes je že odavil več inženirjev, ko je dobil dokaze, da graftajo na račun vlade; zakladni tajnik je tu- di prejel celo vrsto pritožb.

Mnogo pritožb je tudi glede oddajanja javni del in financira- nja državnih ter lokalnih javnih del. Na primer iz Wisconsin je prišla pritožba, da uradniki, ki nastavljajo brezposelne delavce na račun federalne vlade, so naj- prej poskrbeli, da so uposleni popravi- li ali prenovili njihova privatna poslopja seveda na račun federalnega fonda.

Druga pritožba je iz Toleda, O., da tamkaj delavci v tovar- nah, ki so plačani po 30 centov in manj na uro, opuščajo dela in uradniki, ki nastavljajo brezpo- selne na račun federalne vlade, so jih najeli pri javnih delih, kjer znaša minimalna mezda 50 centov na uro.

Čikaški alderman obstreli pol- eja

Chicago. — Mathias Bauler, alderman 43. warda, je zadnji torek streljal na policaja Johna Ahearna pred svojim tavernom, 343 W. North ave., in ga težko ranil. Ranjen je bil tudi šerifski deputi Fr. Wright, ki je po ne- sreči prestregel kroglo, katero je policaj izstrelil proti Baulerju. Ahearn je bil telesni stražnik pokojnega župana Cermaka. Alderman je bil takoj aretiran in obtožen poskušanja umora, po- licijski šef je pa ukazal zapreti njegov tavern. Kaj je povzročilo streljanje, še ni jasno. Naj- brž so bili pijani in so se spri- li.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
CLASILA IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Zdravne drške (seven Chl-
cog.) in Kanada \$4.00 na leto, \$2.50 na pol
leto, \$1.50 za štiri leta; za Chicago in Cincin-
ti \$1.50 na leto, \$1.00 na pol leta; za in-
tercontinental \$2.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$4.00 per year,
Chicago and Cincin \$1.50 per year, foreign
countries \$2.00 per year.

Cena oglasa po dogovoru.—Nakopani se ne
vrstijo.
Advertising rates on agreement.—Manu-
script will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
8807-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Kontrast dveh farmerskih konvencij

Na eni so farmerji odobrili ves
Rooseveltov program, na dru-
gi so ga pa ožigosali

Chicago. — Konvencija Farm Bureau federacije, ki se je vršila te dni v Chicagu, in konvencija Farmerskega narodnega komiteja, ki se je vršila pred enim mesecem tudi v tem mestu, sta bili kakor dva svetova. Kontrast med dvema krilima enega sloja ne more biti večji.

Farm Bureau federacija, največja organizacija konservativnih in imovitih farmerjev v Ameriki, je izpovedala popolno zaupanje v program sedanje vlade. Poljedelskemu tajniku Wallaceju so burno ploskali, ko je rekel, da se morajo izseliti farmerji s 40 milijonov akrov sveta; prav tako so pritrdili tudi bivšemu administratorju poljedelskega programa Peeku, ko je farmerje urgiral, da je treba obdržati profitni sistem za vsako ceno.

In ni nič čudno. Na tej konvenciji so bili sami premožni farmerji, tudi taki farmerji, ki "farmajo farmerje." Med temi so mali bankirji, podeželski podjetniki, politiki in drugi, ki imajo farme za zabavo ali pa kot investicije.

Svojemu predsedniku O'Nealu, ki ima veliko farmo v bližini Muscle Shoals, plačajo na leto \$10,000 dolarjev poleg potovalnih stroškov, ki so za zadnje leto znašali \$2731.42. Sorazmerno velike plače imajo tudi drugi uradniki te farmerske organizacije.

Farmarska konvencija pred enim mesecem je bila popolna antiteza. Na tej konvenciji z okrog 700 delegatov v raztrganih in ponošenih oblekah ni bil noben govornik preradikal. O Rooseveltu so rekli v resoluciji, da je le hlapec Wall streeta, prav tako kakor sta bila Coolidge in Hoover pred njim. Zahtevali so konec profitnega sistema "z direktno akcijo."

V resnici dva farmerska svetova. Enemu se še prilično dobro godi tudi v tej krizi, drugi pa ječ pod butaro dolgov in davkov ali pa živi bomo življenje iz dneva v dan na najemniških farmah, ki so bile nekoč njegove.

Nad konvencijo Farm Bureau federacije ni niti ležala mora škandala v zvezi z lobizmom v prid raznih trustov, katerim je federacija prodajala svojo washingtonsko lobijo, kakor je odkrila senatna preiskava. Samo od elektrarskega trusta je prejela \$31,000 in \$90,000 od asfaltnega trusta. Konvenciji je bilo le poročano, da sta bila bivši tajnik Winder in informacijski direktor (glavni lobist) Kibler odslovljena, ker sta prejela "komisijske za komercialne vzgojne kampanje."

Zastopniki levičarske unije vrže-
ni z zasiljanja

Washington. — Prvič se je zgodilo, da je bil kdo vržen z zasiljanja o pravnihnihih kakane industrije. Ta "čast" je doletela zastopnike levičarske krznarske unije, ker so protestirali proti predloženemu pravilniku, ki določa 36—40 ur delovni teden in minimalno mezo 40c na uro. Oni so zahtevali 30-urnik in tedensko plačo od \$40 do \$72. In ker se na ukaz pomožnega administratorja niso hoteli odstraniti, jih je policija vrгла iz dvorane.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Poročilo in zahvala

Waukegan, Ill.—Nikdar si nisem mislila, da se bom sedaj, po 23 letih članske dobe v društvu št. 119 SNPJ, prvič oglašila v Prosveti. Razmere in okoliščine mnoge prisilijo v to, in tako so tudi mene, da mi pisanje gre težko izpod rok, posebno v tej moji bolezn, ki se me drži že tri leta. Pred tremi leti sem se namreč morala podvreči težki operaciji, v kateri sem imela malo upanja, da bi ostala še pri življenju, posebno ker mi je umrl isti čas edini brat.

Vseeno mi je bila narava toliko naklonjena, da sem se v nekaj dneh po operaciji vrnila k svojim domačim, ali trdnega zdravja pa nisem mogla pričakati. Namesto, da bi pričakala zaželjenega mi zdravja, se me je prošega aprila lotila druga bolezen. Zdravniki me sicer tolažijo, da bom okrevala, ali vzele bo dolgo časa. Ko sem mnogokrat premišljevala, kako kruta je narava z menoj, se mi je pa še usiljevala misel, da sem popolnoma pozabljena tudi od društvenih članic in prijateljic. Nikdar si ne bi mislila, da se bom ob teh mislih varala. To pa sem spoznala na večer dne 2. decembra 1933, ko me je obiskalo veliko društvenih članic, prijateljic in sorodnic, vse z namenom, da mi dajo novega upanja k zaželenemu zdravju.

Ni mi mogoče z besedo povedati, kako sem se počutila, ko so postavile pred mene pralni stroj, katerega sem zelo potrebovala in želela rešiti težkega dela, mojo sestro Karolino Kucel in prijateljico Mary Hodnik, ki so se trudile z menoj vsa tri leta.

Velikokrat sem slišala prej, da se društvenike in dobre prijatelje v nesreči spozna, in o tem sem se prepričala sedaj v moji bolezn. Na tem mestu se vam vsem prisrčno zahvaljujem za vse, kar ste storile zame, in še posebno sestrama Jennie Kačun, Karolini Kucel in prijateljici Mary Hodnik. Prepričane bodite, da bom vedela ceniti vašo požrtvovalnost vse živte dni.

Ker gre leto 1933 h koncu in nastopi novo leto, vam vsem prijateljicam in društvenim članicam želim veselo in srečnejše novo leto!

Frances Lenaršič, 119.

Društvo "Bled" št. 19 JPZS

Milwaukee, Wis.—Naj izrazim iskrena voščila k božiču in novemu letu. Želim vsem kar najbolj veselo praznike in pa srečno in uspešno novo leto. Te nesrečne in dolgočasne depresije se je itak že vsakdo naveličal, zato mislimo, da se ne bomo nikomur zamerili, ako mi želimo nekoliko spremembe. Iz srca pa želimo, da bi to naše vabilo ne ostalo samo pobožna želja, ampak da nam v prihodnjem letu zasije lepše sonce—sonce boljših in zadovoljnejših dni.

Ker vemo, da se radi povese-
lite zlasti v teh kisljih dneh, vas uljudno vabimo na zabavo društva "Bled" št. 19 JPZS, katere se bo vršila v soboto, 23. dec., v S. S. Turn dvorani (zgornja dvorana). Začetek bo ob osmi uri zvečer, konec pa ne vemo kdaj. Na Bledovih priredbah je, kakor veste, zmiraj zabavno in kratkočasno, zato je res težko reči kdaj bo konec. Zabava bo v obliki takozvane "Hard time-party" in "Old time dance." Čim slabše se oblečete za to zabavo, tem boljše. Zato pa le porokajte po "etiku" in starih kufrih in poiščite si najbolj staromodno obleko, ker tistemu, ki bo najslabše oblečen, bo prisojena črna nagrada.

Godba bo to pot izvrstna—Henry and his Pioneers (Henry je član društva) bodo svirali, da bo poskočil vsak, še tisti, katere lomi protin. Pa ne samo Henry, tudi Frank Bevk pravi, da bo v gostilni "Na ledenici" pokazal kako znajo Ljubenci rabiti "strumente" ter zadovoljiti plešalnje udeležence. Ne vemo še natanko, koga si bo Frank izbral za svoje somuzikante, vemo pa, da bo muzika prvovrstna in 100 procentov ljubljenska.

Omenili smo gostilno na "Lednici," kjer vam bodo stregle brhke kelnerce prav po ljubenc-

sko. Tu bo torej za Ljubence in Stajerce, za Kranjce in Slovence bo pa preskrbljena oštarija pri "iblanskem Figovcu," kjer vam bodo na vašo željo postregle z vsem prave kranjske Mice. Seveda tudi "naše" ameriške bare ne bo manjkalo, ker brez te je nemogoče ustreči. Na ta način mislimo ustreči vsem ter zadovoljiti tudi najbolj sitne in fribčne. Mnoge druge posebnosti te zabave bodo različni šaljivi prizori na odru, skupno petje občinstva itd. Tudi ljubenski Miklavž (tisti, ki ženske s sabljo kroti) nam je obljubil, da nas ta večer poseti.

Ako bi vas v soboto pot slučajno zanesla mimo S. S. Turn dvorane in bi duhali prijeten duh okusnih jedil, nikar ne mislite, da se tam pripravljajo za obet Bledčank. Vabeč in zapeljiv vonj bo prihajal iz kuhinje, kjer se bo kuhalo, peklo in cvrlo za udeležence naše zabave.

Vstopnina bo izredno nizka—samo 25 centov. Vabimo vas še enkrat, da se udeležite našega zabavnega večera ter se z nami povesebite. Na veselo svidenje dne 23. dec. zvečer v S. S. Turn dvorani! Društvo "Bled" št. 19 JPZS.

Razne novice in priporočila

Sharon, Pa.—V zadnjem mojem dopisu sem poročal, da tukaj ni posebnih novic, pa se tu in tam vendar kaj novega pripeti. Pred par tedni je na bližnjem Farrellnu Trust banka zaprla vrata za "nedoločen" čas. Slišal sem, da je neki bankir po-
neveril \$65,000 ljudskega denarja. Sedaj lepo počivata obe banki, Trust in Peoples banka, vsaka na eni strani ceste. Če je kateri naših rojakov prizadet, mi ni znano.

Pred par tedni so se vozili štirje Slovaki po naselbini Wheatland, vsi štirje "v rožkah," najbolj pa voznik. Ko je eden izmed njih uvidel, da jim preti nevarnost, ker ni šofer več videl ceste, je skočil iz drvečnega avta in se na mestu ubil. Šofer se nahaja v zaporu, ostala dva, pa se zdravita doma. Pijanci niso za avtomobile, oziroma avtomobili niso za pijance.

Par dni za tem so se na Farrellnu vršile razne božične veselice. Tako je prišel na eno teh veselice tudi neki farmer brez žene. To se nji ni dopadlo, posebno zato, ker je sumila, da se njen mož precej dobro razume z neko drugo žensko. Zato se je odpravila kar peš na veselico. Ko se je vračala sama po cesti domov, je njen mož stopil v avto in jo ubral za njo. Čim jo je dohitel, je zapodil avto naravnost v njo, jo seveda podrl na tla in šel z avtom čez njo. Pri tem ji je zlomil roko, več reber in tako težko ranjeno ženo pustil na cesti ter zdirjal naprej. K sreči jo je našel neki drugi farmer, ki jo je v svojem avtu peljal v bolnišnico. Njen mož si je mislil ves srečen, da je žena mrtva in krivdo bo pa zvrnil na tuje avtomobiliste. Stvar pa se je zasukala drugače.

Naslednjega dne ga je prišla roka pravice. Zmerili so obroče

njegovega avta in jih primerjali znakom na ženinem telesu. Vse se je do pičice ujemalo. Sedaj se nahaja v zaporu in premišljuje svoje nečloveško dejanje. Kakor sem slišal je hrvatake narodnosti, kar pač seveda nič ne pomeni, naj bo te ali one narodnosti. Take zverine v človeški podobi se menda dobe pri vseh narodnostih. Pri tem največ trpi njegova žena in pa otroci. Nesrečna žena je stara okrog 40 let.

Z uposlevanjem delavcev pri javnih delih gre počasi. Tudi v tovarnah se obrat počasi obnavlja. Brezposelnih je menda vedno več. Vlada bo potrošila milijarde, največ teh se bo prišlo bogatim, brezposelnim pa dobijo po \$1.25 na teden za dve osebi. Tako delavci žive pečejo na razjnu. Kdaj se bo delavec zavedel svoje dolžnosti? Sedaj ima na široko odprta vrata, pa noče izpregledati in se osvoboditi. Naročajte se na delavske časopise kakor sta Prosveta in Proletarec, ki vedno vzpodbujata delavstvo, naj se bori za svoje pravice. Vsa čast gre onim, ki se zavedajo svojih dolžnosti.

Rojakom priporočam, naj sežejo po Ameriškem družinskem koledarju, ki vsebuje razne podučljive povesti in informativne članke, ki so vsakemu zavednemu delavcu potrebni. V kratkem spet obiščem rojake v Pennsylvaniji. Želim, da bi v vsako slovensko hišo zahajala Prosveta in Proletarec, ki nudita obilo duševne hrane. Večkrat se čudim, kako to, da je toliko ljudi brez take duševne hrane, ki je neobhodno potrebna slehernemu delavcu.

H koncu želim vsem gl. odbornikom SNPJ in vsem čitateljem veselo praznike in srečnejše novo leto! Prosveti želim obilo uspeha, rojakom v Penni pa se obenem priporočam za prihodnje leto, da bi mi šli na roko, ko jih obiščem! Anton Zidanšek.

Z letne seje društva št. 8

So. Chicago, Ill.—Kakor vsako leto, smo imeli kljub mrazu vremenu dobro udeležbo tudi na letošnji letni seji. Približno ena četrtina celokupnega števila članov je bila prisotna. Osvojili smo veliko dobrih sklepov. Vse je ostalo po starem, razen ene točke. Neki član se je pritožil, da se glasno ne govori. Predsednik je bil zadosti glasen, samo to je dobro, da nimamo petrolej v prostorih, kjer obdržujemo seje, ker drugače bi zborovali v temi.

Izvolili smo povečini stare odbornike, razen zapisničarja in blagajnika, katere sta odklonila nominacijo. V nadzornem odboru sta ostala dva stara in dodali smo enega mladega. Vratarja nismo volili, ker je bil predsednik mnenja, da to saržico ne bi hotel nobeden navzočih sprejeti. Rekel je, da bo že on "prišrafal" po enega na vsaki seji, da bo vršil to delo.

Volitve odbora so bile sijajne. Vse je šlo gladko kot ajdovi žganci. Ena točka je bila dodana k dnevnemu redu. Prej smo se vzdigali v čast novizvoljenim odbornikom, pa smo dobili "order," da tega ni treba. Ker je bila nominirana zapisničarica in so vsi ostali nominanti odklonili, je predsednik še nadalje

iskal zapisničarja po dvorani. Pogladi si je "frizuro" in rekel, da ima pravico vprašati, če kateri sprejme. Ko je bil izvoljen nadzorni odbor, smo dobili "order," da vsi vstanemo. Podpredsednik je dobil cel koš pohval. Rekel je, da zdaj bo delal še bolj za društvo, samo da dobi kakšno pohvalo. Predsednik mu je obljubil, da bo še nadalje dobil pohvale, samo če bo "good boy."

Vsi so obljubili, da bodo delali za društvo. Upati je, da ostanejo moči beseda.

Spomladi bomo obhajali 30-letnico društva "Delavec" št. 8 SNPJ. Za jubilej je še vse dobro pripravljeno. Dobro bi bilo, da odpremo kampanjo za nove člane, ker ravno sedaj je prilika, ko se vrača "prosperiteta" v našo kolonijo, da agitiramo za nove člane.

Veselo praznike vsem članom SNPJ in čitateljem Prosvete!

Max Marolt.

Še o farmerski stavki

Willard, Wis.—Vsem je že znano, da smo imeli farmerski štrajk. Na štrajk smo šli, da izvojemo višje cene za naše pridejke, katere so padle na ničlo. S štrajkom nismo ničesar dosegli. Če pa se bi vsi farmerji tako trdno držali na stavki kot smo se na Willardu, potem bi bilo drugače in ne bi bilo treba governerjem hodit k Rooseveltu zaradi boljših cen. Zgodilo bi se obratno; prišli bi farmerje prosi, da dajo svoje produkte po pravičnih cenah. Ako bi bili Jenkiji tako trdni kot smo bili mi, bi bila zmaga na naši strani, na strani farmerjev.

Tukaj nas je okrog 15 slovenskih farmerjev, ki čutimo socialistično. Nam ni bilo nikdar predač, da smo šli poslušat governike, kateri pa niso nikdar spregovorili besedice o socializmu. Nikdar niso povedali farmerjem koga naj volijo. Ti governiki ali ne vedo ali pa nočejo vedeti, da edino socializem nas bo potegnil iz sedanje miserije. Toda tega naši organizatorji ne vedo, ali pa nočejo vedeti.

Zakaj pa smo se na Willardu tako dobro držali pri naših zahtevah? Lahko rečem, da zato, ker je polovica socialistov, ki razumejo stvar in akurajo tudi druge pridobiti na pravo pot spoznanja. Na Willardu se vedno dobro izkažemo. Socialistični kandidat za predsednika lani je dobil 85 glasov. Če bi po vsej Ameriki tako volili, bi sedaj kapitalisti morali lepše postopati z delavci in farmerji.

Apeliram na čitatelje in naročnike Prosvete, da se potrudijo, da bo Prosveta spet pričela izhajati šestkrat na teden, da bomo prejeli vsak teden še več koristnega materiala v obliki dobrega čtiva!

Joe Ulesich.

Izjava kluba št. 11

Bridgeport, O.—Ker se od neke strani predbaca, da je soc. klub št. 11 kriv, da ni bila ponovno izvoljena stara oskrbnica za društveno dvorano, zato je klub na svoji letni seji dne 17. dec. sklenil, da protestira proti takim neosnovanim govoricam. Dvorana ni last kluba, pač pa jo lastujeta društvi št. 13 SNPJ in št. 23 KSKJ. Klub le obdržava svoje seje v dotični dvorani, za kar plača najemnino. Na seji odbora te dvorane, na kateri so volili oskrbnika, so bili navzoči samo trije člani kluba izmed 14 zastopnikov. Torej je očividno, da niso oni mogli o stvari odločevati, tudi če bi hoteli. Vseled tega se prosijo oni, ki črdijo nasprotno, da prenehajo s škodljivimi govoricami, kajti take govorice lahko naredijo spor pri društvu št. 13 SNPJ in vzamejo ugled kluba, s čemer se tudi škoduje naselbini v splošnem.

Za klubov odbor: Joseph Skoff in Peter Kroflič, člana SNPJ.

Vabilo na letno sejo

Akron, O.—Naznanjam vsem članom in članicam kluba Slovenskega doma, da se vrši glavna seja dne 24. decembra v navadnih prostorih ob 2. popoldne. Vabljeni ste vsi člani ob blizu in daleč. Udeležite se, kajti bo zelo važna seja. Vršile se bodo volitve klubovih uradnikov za prihodnje leto. Izvolimo dobre člane in članice, ki bodo v resnici delovali za procvit in korist kluba S. D. Na svidenje 24. dec.!

Leo Bregar, predsednik.

Človeštvo se preliva v eno samo plemo

Znanstvenik navaja zanimive teorije

Lexington, Ky. — Dr. W. D. Funkhouser, antropolog in doktor kentukijske univerze, ki se je pravkar vrnil s svetovne znanstvene turnee, je zadnje dni poročal, da je razvoj človeštva tako usmerjen, da se bodo sčasoma vsa človeška plemena strnila v eno samo plemo. Dr. Funkhouser omenja več vzgledov, ki so dokaz, da se Malajci polagoma izpreminjajo v Mongolce, Polinezi prehajajo v Kavkazane, Indijci v Indijance in Filipinci v zamorece.

Dalje pravi dr. Funkhouser, da so se originalni ljudje razšli v južni Aziji in njihovi edini direktni potomci so danes še do mlačini v Avstraliji. Afriški črnci se niso razvili v Afriki, temveč v Evropi, ko je še bila tam kaj tropična klima.

Vlada pripravlja javno zabavo za ljudstvo

Cim bodo vsi delavci "uposleni" bodo potrebne godbe v parkih orkestri na piskvih vrtovih in javna gledališča...

Washington, D. C., 19. dec.—Harry L. Hopkins, federalni pomožni administrator, je velik optimist. Te dni je dejal, da federalni relief ne bo prenehal, ki bodo uposleni vsi brezposelni delavci. Tedaj bo federalna vlada skrbela, da se bodo uposleni delavci tudi zabavali po končanem delu. Hopkins vidi v prihodnjih desetih letih veliko prestopa časa za delavce — ita čas bo treba porabiti v parkih, na piskvih vrtovih in v teatirih poleg raznih sportov.

In vlada bo pomagala, da bodo v parkih godbe na pihala, piskvih vrtovih orkestri in bodo mesta imela javna gledališča. Prosit, brat!...

Znanost nadkrilila solčno vrščino

Cambridge, Mass. — V tukanjem Massachusettskem tehnološkem inštitutu so iznali električno peč, ki lahko proizvaja tako visoko vročino, da nadkrilijo vročino na površju sonca, kakor, kolikor je znano, dosega 600 stopinj F. Omenjena peč stoji iz majhne steklene in železne proste tube (cevi), v kateri se vročina razvija iz treh elektrod, ki se med seboj odbijajo. Ta trojni odboj producira pozitivne protone (osrta atome) ki v medsebojnem frčanju razvijajo silno vročino na tisoč stopinj. Atom, ki se tu tare, so iz vodikovega plina. Ta najdba je zelo važna ne le za litve kovin, temveč ker je v prvi demonstrirani praktični poraba atomične sile.

Visok sovjetski uradnik v Chicagu

Chicago. — Viljem A. Kart, predsednik sovjetske turistične organizacije Intourist in član centralnega izvrševalnega odbora sovjetrov, je prišel v Chicago. V torek je bil gost Čikalskega kluba. Kurtz je v Ameriki pogovskih opravkih.

Padeč zaslužka v državi New York

Albany, N. Y. — V mesec novembra je vsota izplačil mezde v industrijah te države padla za 4.1% v primeri z mesecem oktobrom, se glasi poročilo državnega delavskega departementa, ki je bilo prav objavljeno.

Lawrence Lotrich umrl

Chicago, Ill.—Danes zjutraj (21. dec.) ob 7. uri je nenadoma umrl Lawrence Lotrich, ki je član društva št. 559 SNPJ. Po legel je srčni hibi. Pokojnik bil doma iz Sele pri Kranju. Star je bil 47 let. Zaprucka žalujočo soprogo, hčere, Elenore, poročeno Kramaršič, tri sinove: Frank, Lawrence, Donald, ki je znan v našem državnem in delavskem gibanju, in je bil do pred kratkim predsednik SNPJ. Pogreb v soboto. —Prizadeti družinski člani so žalje!

Panameriška konferenca v Montevideu. Na sredi je Cordell Hull, ameriški državni tajnik, ki zastopa Zdržene države.

"Sodnik Linč" — stara ameriška prikazen

Nedavno linčanje dveh obtožencev v Californiji in izrečno odobravanje tega dejanja s strani gubernerja te države je vzbudilo ogorčenje po vsej deželi. Stremljenje po federalnem zakonu proti linčanju je s tem dobilo znatno povzbujo. Linčanje je dostikrat epidemično in kruto postopanje v Californiji je imelo za posledice vrsto novih linčanj na Jugu, kjer je linčanje precej v navadi. Duhovništvo v New Yorku, kakor tudi v drugih mestih se je brez razlike veropovedi izrazilo proti izjavi najvišjega uradnika države Californije in sploh se predlaga, da federalna vlada poseže vmes, da se odstrani taki povratki k primitivnemu barbarstvu.

Zakonski predlog proti linčanju je bil že mnogo let pred kongresom. Vsi republikanci v kongresu so za ta zakon, kajti njihov volilni program je obvezal stranko za tak zakon. Južni kongresniki se seveda protivi, ali pričakuje se, da bo v zvezi z njim zadosti demokratičnih glasov, da se tak zakon sprejme. Sedaj hočejo poostriiti te zakonske predloge s tem, da se določijo visoke globe proti onim občinam, kjer se linčanje vrši.

Težko je razumeti, zakaj je linčanje preživelo v tej deželi, razen ako sežemo nazaj v izvor in razvoj tega surovega kaznovanja. Izvor besede lynch in popolnoma jasan. Nekateri pisatelji so poskušali dokazati, da ime izvira iz Angleške ali iz Irske, drugi pa; da izvira iz dobe prvih kolonistov. Nekateri zgodovinarji trdijo, da ime izvira od nekega Charlesa Lyncha, ameriškega farmarja in vojaka v revolucionarni vojni. Živel je v Virginiji, kjer je baje izvrševal pravico na svoj lastni način s tem, da je ljudi, ki jih je zasledil pri tatvini, privezal k drevesu in jih bil. Tekom revolucije je rabil iste metode proti pristašem Angleške, lojalistom, ki so jim pravili "Tories." Lynch in nekateri njegovi prijatelji so se samolastno postavili za sodnike proti političnim nasprotnikom. Dostikrat so obešali osumljence za palec, dokler niso bili voljni vzkliti: "Živela svoboda."

Ni pa nikakega dokaza, da je Charles Lynch kdaj izvršil smrtno kazen. "Lynch law," samolastno izvrševanje kazni, pa je dobilo popularnost v raznih delih dežele in mnogo bolj nasilno lice. V državah Carolina, ravno pred revolucijo in nekaj časa po revoluciji, so samolastni "Regulatorji" nadomestovali oblasti v deljenju stroge pravice. Linčanje pa je zlasti cvetelo na Zapadu med prvimi tamošnjimi naseljenci. Prebivalstvo se je raztezalo proti Zapadu hitreje kot se je moglo razviti redne oblasti. In tam je bilo vedno mnogo razbojnikov, ki so prežali na naseljence. V bojih proti njim so naseljenci jemali pravico v svoje lastne roke. Linčanje v obliki obešanja na najbližjem drevesu je postalo orožje v rokah naselencev za njihovo varnost. Ljudje, vajeni na divje življenje na razvijajočem se Zapadu, so imeli več spoštovanja za hitro, osebno justico nego za takone. Vajeni so bili zanašati se na sebe bolj kot na zaščito takona. Legalne forme in poštenost sodnega postopanja so jim šle na živce, zlasti ako je bila nevarnost, da se obdolženec vendarle utegne izviti iz zagate. Tako so se razvili običaji in natanjranja zapadnih pionirjev.

V teku navala za zlato, ko je vse drvele v Californiji, je sodnik Lynch pogostoma "sodil." Na stotine ljudi je bilo linčanih med leti 1849 in 1860. Mnogo linčanj je bilo tudi v Montani. Ko se je civilno življenje bolj organiziralo, je linčanje začelo pojemati in sedaj je redka prikazen, ki vzbuja senzacijo po vsej deželi.

Drugeče je bilo na Jugu. Med civilno vojno in po njej se je linčanje obširno izvrševalo na linčanje Ku Klux Klana. Počasi je prišlo do načela, da je treba linčati vsakega črnca, ki je obdolžen napada ali posiljenja belokožne ženske ali ubojstva belokožca. Ker se obdolženec ne daje nikdar prikliti, da se brani, in ker priznanje kriv-

de je dostikrat izsiljeno pod pretnjami, je nedvomno, da je bilo linčanih mnogo nedolžnih ljudi. Linčanje se dostikrat izvršuje strašno okrutno in odurno. Ta nečedna navada se je razširila tudi na druge države. Črnici, obdolženi posiljenja ali ubojstva, so bili linčani tudi v državah Indiana, Illinois in Ohio. Tekom 46 let, od 1885 do 1931, je bilo linčanih v Združenih državah 4321 oseb, od teh 3270 črncev in 1051 belokožcev.

Boj proti linčanju je počel v centralnih državah, kjer so bili sprejeti zakoni, ki določajo kaznovanje linčarjev kot morilcev in odstranitev onih šerifov, ki niso branili svojih ujetnikov proti krdelom linčarjev. Ti pa so redkokdaj kaznovani, kajti težko je dobiti porotnike, ki ne bi z njimi simpatizirali.

Vendarle linčanje pojema. V desetletju pred l. 1910 smo imeli povprečno 91 linčanj na leto, v naslednjem desetletju pa le 62 in po 31 linčanj na leto v desetletju pred 1930. Od tedaj naprej jih je bilo še manj. Javno mnenje dandanes obsoja linčanje kot sramoto za ameriško civilizacijo. In temu je dal izraz predsednik Roosevelt, ki je v nedavnem govoru ostro obsojal linčanje v Marylandu, Missouriju in Californiji in, ne da bi ga imenoval, kritiziral je nepremišljeno izjavo gubernerja Californije. FLIS.

Mišljenje slovenskega liberalca pred 30 leti

Spominška črtica

Napisal Frank Petrich

Pred dobrim letom sem čital v čikaškem dnevniku "The Daily Times" članke, ki jih je pisal pisatelj knjige "The Paradox of Plenty," Harper Leech, o tehnokraciji — članke, ki so razkrivali vzroke ameriške brezposelnosti in ljudske miselnosti: produkt strojev, ki služijo privatnim interesom v sedanji družbi. Predmet zame sicer ni bil nov, toda toliko zanimivejši, ker je temeljil na statistiki in matematičnih zaključkih sodobnih praktičnih in izkušenih ameriških tehnikov in inženirjev. Radi tega sem smatral, da morajo biti članki v obeh povprečnega Amerikanca važni, in ker so bili proti vsake pege "teoretičnega radikalizma", so morali biti valed tega lažje razumljivi in dostopni ameriški javnosti, ki je bila že od nekdaj priučena, da je sodela take argumente za enostavno propagando.

Argument teh člankov je bil, da vsled dovršene strojne tehnike ameriški delovnik ne bi smel presegati povprečno 6 ur dela na osebo, v nekaterih delih industrije pa celo manj, ker sicer nastane brezposelnost.

Pri čitanju teh člankov sem se nehoti poglobil v dobro, ko še ni bilo avtomobila in zrakoplova — 30-32 let nazaj — in pri tem sem se domislil na sestanek, ki sem ga imel s pokojnim Alex. Tomanom. To je bilo spomladi leta 1903, kmalu za tem, ko sta Konda in Medica preselila list

"Glas Svobode" iz Puebla, Colo. v Chicago.

Razgovarjala sva se o možnosti ustanovitve bratske podporne zveze ali unije na svobodni-selni podlagi, a tendencami duha, ki bi šel sporedno z novimi družabnimi nazori — z nazori, ki so baš tedaj zažareli in vzplamteli na vseh krajih sveta ter kazali, da rešitev iz moderne sužnosti ni več daleč...

Toman, po političnem nagnjenju liberalen nacionalist, pripravljen vedno s krepkim povdarkom za "vsealovništvo," toda zelo pesimističen glede temeljnih sprememb človeške družbe, je bil strogo proti takim temeljnim idejam, ki nosijo v sebi duha podružabljenja ali kolektivizma, češ, da so vse take teorije zgrajene na pesku in vsled tega utopistične.

Da podpre svojo trditve, je pomežiknil z levim očesom in razvil sledeče misli:

"Da, upanje na gospodarsko enakopravnost, bratstvo in svobodo bi bilo že all right, če bi imeli ljudje v rezervi kakšne nižje vrste plemu kot so sami; ne-kakšne opičje vrste, ki bi opravljali težja in umazana dela, kot so jih na pr. opravljali črnici pred civilno vojno; ali danes niti črnici nočejo opravljati teh del, zato pa enakost, bratstvo in svoboda ne more imeti realne podlage..."

"Kaj pa stroji? Ali niso stroji tisto, česar iščete v opičjih ljudeh, ki naj bi opravljali nižje vrste in težja dela, osvobodili človeka tega suženjstva ter mu dali priliko, da se razvije do najvišje stopnje v kulturi?" sem ga prekinil.

"Oh, le ne bodite preveč ponosni na iznajdbe in stroje, saj vendar veste, da jemljejo delavcem kruh; aicer bodo pa kapitalisti obdržali le večje stroje — tiste, ki služijo obratom v temeljnih industrijah, drugi stroji bodo pa morali odpasti, ker ne bodo služili delavcem niti delodajalcem" je pripomnil važno Toman.

Pogledal sem Tomanu v oči in v njih sem videl vso zgodovino njegove vere; vere, ki ne mara motenja, ki ne išče in ne sanja o bodočnosti, ampak jemlje reči kot so, in mači te vere je preteklost. Strmeč mu v oči nekaj trenutkov, sem zaključil: "Mr. Toman, vi to izjavljate le bolj a stališča, da se nič ne izpreminja, in da kar je bilo, tako ostane. Ali ne mislite, da ima ljudstvo pravico proizvajalna sredstva podružabiti in jih dovesti v sklad gospodarske harmonije in družabne sreče?"

Toman je zmajal z glavo in odvrnil: "Ne vi niti jaz ne bomo dočkali tega, tudi če o tem še toliko sanjamo..."

"In zakaj ne", sem dostavil, saj so sanjali nekoč tudi o lokomotivi, ki je danes dejstvo, in ravno sedaj preizkušajo zrakoplove. Vse pride ob času ko ljudstvo hoče, dasi prihajajo preobrat počasi in mnogokrat v velikih bolečinah."

In po tridesetih letih za tem razgovorom čitam v čisto zmeren demokratičnem dnevniku tole:

"Stari življenjski nazori in stare mišljenske navade nadaljujejo svojo pot pri ljudeh še dolgo za tem, ko so stare oblike v produkciji in načinu življenja izgubile s površja; ali ti ostanki sta-

Illinoiske industrije ne kažejo izboljšanja

Upošlenost in skupna vsota izplačane mezde v novembru nižja ko v oktobru

Chicago. — (FP) — Na podlagi poročila, ki ga je pravkar objavil državni delavski departement, je upošlenost v Illinoisu v mesecu novembru padla za 2,6%, vsota izplačane mezde pa za 3,7% v primeri z oktobrom. To kaže, da delodajalci še vedno odpuščajo delavce in znižujejo mezde. V splošnem je bilo opaziti manjši padec izplačane mezde v krajih, kjer so se delavci odločno borili v stavkah.

Da tudi baroni premoga kršijo določbe upošlevalnega dogovora, pokazuje dejstvo, da je skupna vsota izplačane mezde porasla samo za 3,6%, dočim se je upošlenost povečala za štiri odstotke. Na premogovnem polju se je upošlenost povečala, izplačila pa so manjša. Povprečna tedenska mezda rudarja je bila v novembru \$18.82.

Povprečna tedenska mezda delavcev v vseh industrijah te države je bila v novembru \$20.55, padec 25 centov na teden od oktobra. V tovarnah je bila tedenska plača \$18.61 v novembru in \$19.10 v oktobru. Zenske in dekleta, uposlene v tovarnah, prejemale le \$12.63 na teden.

Zbornica sprejela dve delavski predlogi

Vprašanje pokojnine materam vdovam ter starim osebam gre pred višjo zbornico Penne. — Kakšno vlogo igra Pinchot?

Harrisburg, Pa. — Nižja zbornica državne legislature je te dni sprejela dve zakonski predlogi o socialni zakonodaji. Prva dovoljuje penzijo materam-vdovam, druga pa pokojnino starim osebam, ki so brez sredstev.

Prav za prav sta to le ustavna amenda, ki odpirata pot za legaliziranje te socialne zakonodaje. Predložila ju je socialistična poslanka Lillith Wilson iz Readinga in uspela toliko, da sta bila sprejeta v nižji zbornici. Sedaj gresta pred senat, kjer jim bodo reaktivarni poslanci najbrž zavili vrat po mnenju Darlingtona Hoopesa, drugega socialističnega poslanca iz Readinga.

Hopes se je zadnje čase vrgel z vso energijo v boj, da prepreči zaključek legislaturnega zasedanja, dokler ne pride na dnevni red večje število delavskih predlogov. Ni pa pričakovati, da bodo delavci dobili posebnih koristi od tega zasedanja. Ena Hoopesova predloga, tikajoča se reguliranja mezdnih izplačil, je bila že poražena.

Predloga je določala, da morajo biti delavci in uslužbenci redno plačani. Slične zakone ima več držav. Za starogardiste v pennsylvanski zbornici pa je bila še ta predloga — preradikalna.

rih tradicij in nazorov ostajajo med nami le še kot senca nekdanjih dni; poleg te sence ostaja še eno — dolgovi; živa priča starega, skrupanega in bankrotnega gospodarstva..."

Za večjo socialno zakonodajo se je izrekel tudi gubernier Pinchot v svojem priporočilu zbornicam. Ko je bil Hoopes vprašan, kaj misli o tej gubernerjevi potezi, je odgovoril, da odpira pot za potrebno zakonodajo, vprašanje pa je, če je ta Pinchotova spreobrnitev iskrena ali le politična poteza.

On je mnenja, da se je gubernier pričel ogrevati za delavsko zakonodajo, ker namerava kandidirati za zveznega senatorja. To domnevo opira na dejstvo, da Pinchot še ni prelomil svojih odnosov z Grundyjem, načelnikom državne Manufacturers asociacije. Grundy je notoričen sovražnik delavstva in vsakega socialnega napredka. Hoopes pravi, da ima gubernier najbolj vnete in dosledne prijatelje med Grundyjevimi poslanci, radi česar dvomi v Pinchotovo iskrenost.

Eastman prepovedal kompanijske unije

Vse prizadete železnice jih morajo opustiti in delavcem dati popolno svobodo do organizacije

Washington. — Železniški koordinator Joseph B. Eastman je poslal vsem pokrajinskim odborom železniških družb navodilo, da morajo takoj podvzeti korake za likvidiranje kompanijskih unij in delavcem dati popolno svobodo do organizacije v lastnih unijah.

To je že drugi Eastmanov nastop proti kompanijskim unijam. V začetku septembra je bil obvestil železniške uprave o zadnjih točkah železniškega zakona, ki prepoveduje kompanijske unije. Tedaj je od uprav zahteval, naj mu pošljejo vse informacije o njih praksi glede odnošajev z delavci; odredil je tudi lastno preiskavo.

Iz dobljenih informacij je dočkal, da je mnogo železnic, ki vzdržujejo kompanijske unije ter imajo nad njimi kontrolo. Delavci silijo direktno in indirektno, da morajo biti člani teh "unij." Nekatere imajo v veljavi še tudi "yellow dog" pogodbe.

Vsaka tega mora biti konec "v najkrajšem času," pravi Eastman v instrukcijah železnicam. Katera železnica ne likvidira svoje kompanijske unije ali unij in ne prekliče "yellow dog" kontraktov ter se na katerikoli način vmešava v delavske organizacije ali v to svrhu troši denar, bo v smislu zakona tirana pred sodišče, pravi Eastman.

Ta odlok, vsebujoč analizo praksi železniških družb v zvezi s kompanijskimi unijami in pa sugestije za odpravo istih, je svarilo in obvestilo, katerega Eastman smatra za potrebno; predno podvzame prihodnji korak. Železnice ga morajo informirati do konca tega meseca, kaj nameravajo storiti oziroma, če so ali bodo odpravile kompanijske unije.

Stavka usnjarskih delavcev

Norwood, Mass. — Nad sedemsto usnjarskih delavcev je zastavkalo pri Winslow Bros. in Smith Co. pod vodstvom National Leather Workers Ass'n. Stavkarji zahtevajo zvišanje mezde za 25 odstotkov.

Napovedujejo konflikt med Niro in ADF

Partnerstvo med delom in kapitalom se ne očituje na zaslišanjih o industrijskih pravilnikih

Washington, D. C. — (FP) — Opazovalci ekonomske situacije napovedujejo, da bo v prihodnjih tednih prišlo do ostrega konflikta med Ameriško delavsko federacijo in administracijo Nire glede nekaterih perečih vprašanj. Najbolj pereče vprašanje v tem momentu je delavska reprezentacija v odborih, katerim je bilo poverjeno izvajanje industrijskih pravilnikov ter določanje minimalne mezde tako za neizurjene kot izurjene delavce. V skoro vseh slučajih, ki so dolejš prišli pred Niro, je ta odločila proti delavstvu.

Do večjega preloma med uradniki Ameriške delavske federacije in industrijsko administracijo je prišlo, ko general Johnson ni hotel imenovati Johna L. Lewisa, predsednika UMW, za člana odbora, kateremu je bilo poverjeno izvajanje pravilnika za premogovno industrijo. Teoretično bi morale imeti unije in delodajalci enako zastopstvo pri zaslišanjih o industrijskih pravilnikih, a to se aktualno ne izvaja. Povečini so administratorji kapitalisti ali pa upravitelji statističnih in drugih agencij, ki služijo velikim korporacijam.

Ti administratorji običajno izvajajo reprezentante delavstva in ignorirajo proteste in pritožbe proti nizkim mezdam in dolgemu delovniku. Drugi ugovori proti naraščajočemu antidelavskemu kompleksu NRA se tudi pogosto ališajo. Dozdevno partnerstvo med delom in kapitalom se očituje v stari igri soglasja med kapitalom in vlado proti delavstvu.

Mnogi delavski voditelji niso nikdar veliko pričakovali od Johnsona kot načelnika NRA. Poznali so njegov rekord v openšaparstvu in militarizmu. Njegova organizacija ima vesplošno polkovnikov, majorjev in drugih vojaških častnikov ter kapitalistov, ki so se v zadnjih desetih letih srdito borili proti organiziranemu delavstvu.

15,000 oseb v severnem Illinoisu obsojenih zaradi prohibicije

Chicago. — Uradni podatki čikaških federalnih oblasti dokazujejo, da je bilo v 14 letih prohibicije v distriktu severnega Illinoisa 15,000 oseb kaznovanih z zapornim in plačilom kršenja prohibičnega zakona. Skupna zaporna kazen teh "sločincev" je znašala 1500 let in skupna denarna kazen čez dva milijona dolarjev. V tem času so zaklenili 6000 prostorov protipostavne trgovine s pijačo in izguba stanarine v teh zaprtih prostorih znaša čez \$5,000,000.

Sovjetski sistem dober le za Rusijo!

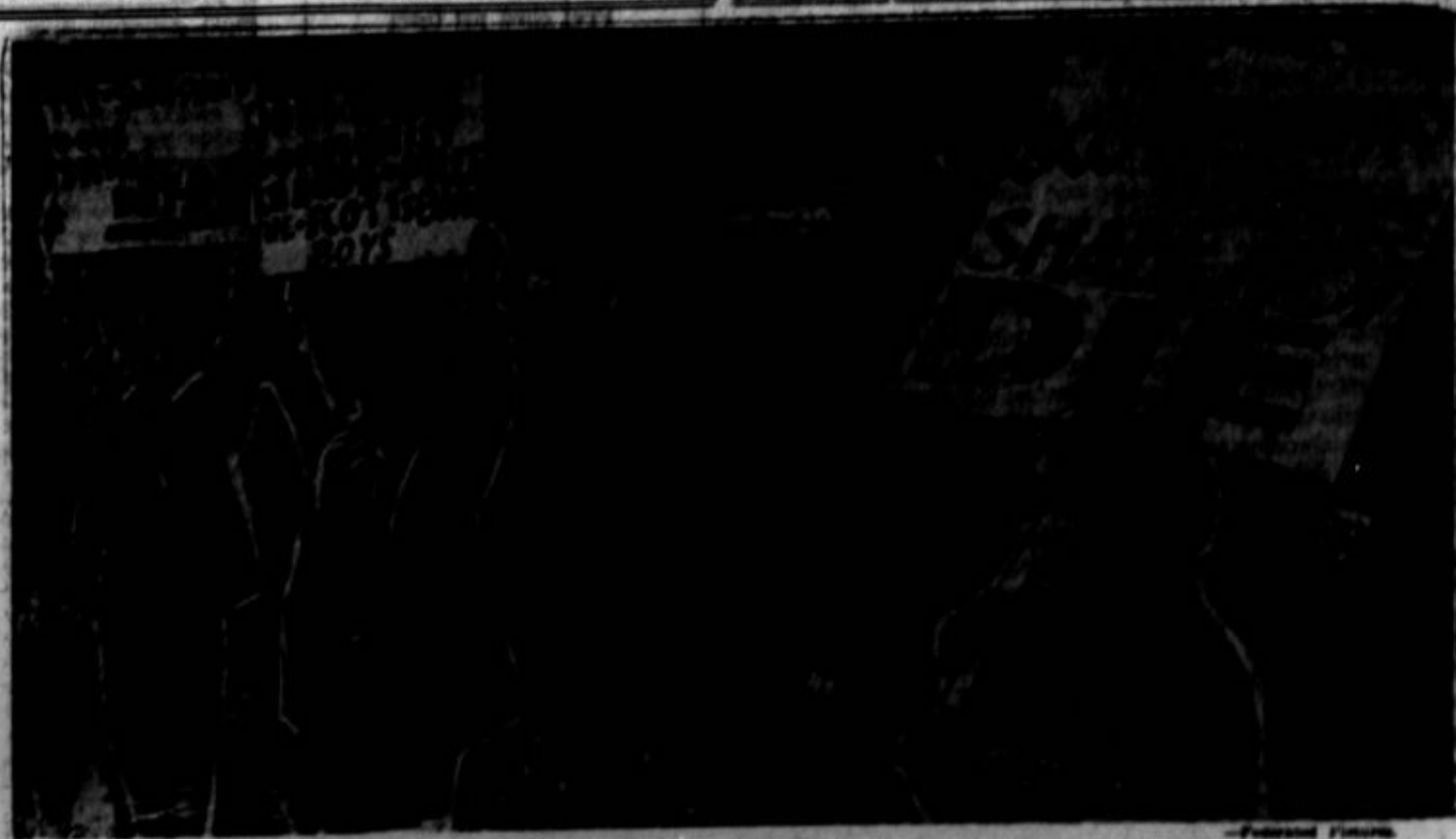
Chicago. — Raymond Robins, ki je zadnje poletje drugič obiskal Rusijo, je dejal zadnje nedeljo na seji delegatov Čikaške delavske federacije, da je sovjetski sistem zelo dober za Rusijo, toda v Ameriki ne bi obstal niti 24 ur. Robins je pohvalil sovjetje, ki so danes prvi na svetu v tehniki za mehanične iznajdbe. Rekel je tudi, da v Rusiji ni brezposelnosti, ker je milijon del več kakor je delavcev.

Fordovi delavci protestirajo pri vladi

Washington. — Predsednik Green od Ameriške delavske federacije je te dni predložil NRA velik šop pritožb Fordovih delavcev v Edgewater, N. J., in Chesterju, Pa. V teh pritožbah delavci obtožujejo družbo, da krši dogovor, s katerim je bila končana zadnja stavka v tovarnah teh dveh mest. Unioniste enostavno noče uposliti, več pa jih je odslovila.

Odslovljen, ker je stopil v unijo

Memphis, Tenn. — Centralna delavska unija se je z veliko energijo vrgla v boj za pravice O. H. Gadda, ki je bil odslovljen, ker je stopil in postal predsednik nove unije pralnjskih voznikov. Zadeva je pred pokrajinskim vladnim delavskim odborom. Gadd je delal 12 let za Success Laundry, "ki ni bila nikdar unijska in tudi nikdar ne bo," je izjavil njen lastnik.

Protestne demonstracije na Union Squaru v New Yorku proti smrtnim obsodbam scottsborskih zamorcev.

Louis Adamič

SMEH V DŽUNGLI

AVTORIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRISELJENCA
Poslovenil Stanko Leben

Vesel sem bil, da gremo tja preko, čeprav nisem imel nobenih skomin, da bi postrelil kar se da mnogo Nemcev, in si nisem prav nič želel, da bi postal junak. Strinjal sem se s Kosko v naziranju, da je vojna, objektivno gledana, strašen komentar h kolektivnemu razumu človeškega rodu; vedel sem, da je vse to bedasto in še kaj hujšega, obenem pa bi si bil rad ogledal Francijo in vse, kar se tam godi. Slišali smo, da je v Evropi že skoro tri milijone ameriških vojakov. Po vestih in poročilih, ki sem jih bral v časopisih, sem sklepal, da bodo sovražnosti najbrže kmalu prenehale. Lonie Burton in Koska sta imela isto slutnjo o blizajočem se koncu kakor jaz.

III

Potovanje je minilo brez posebnih dogodkov. Naš polk se je vozil na eni izmed treh prevoznih ladij, ki so jih obkrožale brze edince vojne mornarice. Vse je šušljalo le o podmorščakih.

Oddelek, ki je v njem služil Lonie Burton, je bil na isti ladji kakor jaz. Devet dni je trajal prevoz v Evropo in v tem času sem videl Lonija skoro vsak dan. Mnogo sva se pogovarjala. Skoro popolnoma si je opomogel od "španske", videti je bil zdrav in krepak in nekaj njegovega mladostnega zanosa se mu je vrnilo. Zopet je veroval v Woodrowa Wilsona. Res je, mi je priznal, da le neznaten odstotek ameriškega ljudstva soglašava v polno s Wilsonovim idealizmom; ogromno večino pa mekta le vojna mrzlica; samo po sebi je to sicer tragično, vendar brez velikega pomena, kar se tiče uresničenja Wilsonovih velikih sanj.

Na to nisem odgovoril ničesar. Tedaj sem bil sicer izgubil že vso vero v ta celotni sestav, ki ga je Lonie nazival Wilsonov idealizem, rad pa sem imel Lonija do neke mere zaradi njegove naivnosti in njegovega idealizma. Včasih se mi je stžilo ob misli, kako bi bilo čudovito, če bi tudi jaz mogel deliti z njim njegovo neomajno vero, toda tedaj mi že ni bilo več mogoče naivno verovati v gole ideale. Kot tujec, ki mora biti neprestano na oprežu in ki skuša spoznati in razumeti Ameriko, sem v minulih letih opazil mnogo preveč stvari, ki se niso skladale s podobo Wilsonove ideje o pravičnosti in z drugimi podobnimi načeli.

Toda, kakor že rečeno, sem imel Lonija rad in zanimal me je tudi. Tako mlad je še bil; po starosti sicer eno leto pred menoj, toda v resnici mnogo mlajši, ker mu je duh še blodil nekje v nestvarnosti. Kaj bo z njim?

Zadnji dan potovanja sem mu rekel:

"No, Lonie, upam, da se boš izkopal iz vsega tega trušča zdrav in nepokavaren. Upam, da se bova zopet videla . . . po vojni namreč, doma v Ameriki."

"Tudi jaz upam," je hlastno odgovoril Lonie. "Kaj nameravaš po vojni . . . potem, ko se bomo vrnili?"

To vprašanje me je nekoliko vznemirilo. O tem sem bil komaj kaj premišljal.

"O, tega pa še ne vem," sem mu odgovoril zavzeto. "Pa ti?"

Lonie se je zasmejal. "Jaz tudi ne vem," je menil. "Morda nam kot bivšim vojakom ne bo pretežko dobiti kakor primerno delo. Verjetno je, da bomo imeli prednosti. Predsednik Wilson se je sam izrazil nekako v tem smislu . . . Najbrže bom krenil v Milford v Pennsilvanijo, kakor hitro bom odločil vojaško sukno. Povedal sem ti že, da imam tam mater."

Blokemija, znanost o prehrani in presnovi

Beseda "blokemija" je postala v zadnjih letih prav popularna. Prej se je bavil laik, ki je iskal rad medicinskih čudežev, z "niravnim zdravilvom", to pa je postalo sedaj prav nemoderno, izrinila ga je homeopatija, a danes sta iridologija (ugotavljanje bolezni po očeh) in surova hrana na dnevnem redu. A istočasno se je razširil z veliko naglico nauk o blokemiji, ki dosega baje najčudovitejše zdravilne uspehe.

Tu se dogajajo stvari, ki jih čisto opazujemo v življenju: v senci rastočega drevesa uspeva najčudovitejši zajedalec. Kajti na tem novem nauku ni nove niti ime "blokemija", ker označuje ta, žal, zlorabljen beseda resno znanost, ki je v zadnjih časih postala tako pomembna, da je vredno pobaviti se z njo.

Že ime samo — ki ga uporabljajo že kakšnih 30 let poleg in namestu stare oznake "fiziološka kemija" — nam pove, da gre za raziskovanje življenjskih pojavov s kemičnimi metodami. Ta znanost obravnava mnogo splošno zanimivih vprašanj, med katerimi je najpopularnejše še danes vprašanje: Česa potrebujemo za smotno in zadostno prehrano.

Odgovor na to vprašanje je

Koska je bil molčeč in mračen malodane vsi vožnjo. Prebival je na zgornji palubi v isti sobi z nekim mladičem. Večino časa je čital Rabelaisa v oguljeni knjigi, ki jo je bil, čudno dovolj, izteknil nekje na ladji.

Medtem pa je bržkone mnogo mislil na Blakelocka, ki je bil v Brestu s svojim delavskim bataljonom črnec. Prejel je bil sporočilo od njega teden ali dva, preden se nas je lotila "španska" kuga. Rekel mi je, da upa, da ga bo videl v Brestu.

IV

Ko smo pristali v Brestu, je deževalo.

Več dni smo čakali na ladji, kdaj nas bodo prepeljali na kopno. Nobenemu izmed mož redne vojske ni bilo dovoljeno izkrcati se. Vsi smo tičali v ladijskih prostorih. Nekateri med nami so bili nemirni, nestrpni, med njimi Lonie Burton, da imenujem samo enega. Bilo je sredi septembra in od sam bog ve kod so se pojavile vesti, da bo vojne vsak čas konec, da morda še na kopno ne bomo stopili, marveč nas bodo odpravili naravnost nazaj v Združene države.

"Ponorel ne bom zaradi tega, človek božji!" . . . "K vragu z vojno!" . . . Taki in podobni so bili vzkliki, ki sem jih slišal okoli sebe.

Častnikom je bilo dovoljeno hoditi na kopno in Koska se je okoristil a tem dovoljenjem, da je poiskal Blakelocka. Našel ga je ter prebil z njim večer.

"Kako je z njim?" sem ga vprašal naslednje jutro.

Koska je skomizgnil z rameni ter dejal:

"Ne predobro. Ponizan je. Še vedno je le podpolkovnik. Skozi Brest vidi prihajati polkovnike in celo brigadirje, ki so bili pred letom dni po činu za njim. Sedaj pa se mora zglašati pri njih, jim poročati ter jih pozdravljati. Onega dne je zadel od polkovnika, ki ga je še pred nekaj leti poznal kot seržanta . . . Komaj senca je še onega Blakelocka, kakršnega smo poznali v Panami. Lasje so mu osiveli, obraz mu je začel veneti; pogled v obeh mu je votel in iz vsega njegovega zadržanja zveni nekaj kakor: vrag vzemi vse skupaj! . . . Niava mnogo govorila. Komaj toliko, da sem malo poseedel v njegovi sobi, ki je bila v bližini barak njegovega delavskega bataljona, približno miljo odtoč, blizu pristanišča. Po vražje mi je bilo neprijetno v njegovi družbi. Strašno pobit je bil videti. Ni sledu več o njegovem prejšnjem humorju . . . Povedal mi je, da nas bodo po njegovem mnenju poslali z ladje naravnost na fronto, v rezervne strelske järke ali kaj podobnega, in sicer v mirnem odseku, morda Meuse-Argonne, kamor so bili nedolgo tega poslani še več drugih oddelkov takoj, ko so se izkrcali. Meni, da se obenem z zavetniki pripravljamo na veliko ofenzivo — za zadnjo najbrže. Prepričan je, da bo vsa komedija kmalu pri kraju, morda še pred koncem leta. Nemčija, pravi, je izčrpana; to ni samo propaganda naših časopisov doma; vojni ujetniki, ki so jih naše čete pred nedavnim zajele, so po večini mladi dečki — otroci, ki se predajo ob prvi ugodni priliki, ki se jim ponudi . . ."

"Ali boste šli še obiskat Blakelocka?" sem ga vprašal.

"Ne vem", je odgovoril Koska. "Prosil me je, naj mu sporočim našo bodočo postojanko v fronti, da nas bo prišel 'pregledat', kakor je dejal. Najbrže mu bom res sporočil, naj pride. Doslej še ni videl fronte od blizu."

(Dalje prihodnjik.)

tesno zvezan z drugim vprašanjem:

Iz katerih snovi sestoji rastlinski, živalski in človeški organizem in kako se te snovi spreminjajo v vsakdanjem življenju?

Po Lavoisieru (1789) vemo, da je živalska presnova v bistvu počasno zgorevanje s sodelovanjem vdihanega ozračnega kisika. Naše znanje o presnovi pa je stopilo na gotovo podlago šele tedaj, ko so naše telesne sestavine, našo hrano in izločine kemično natančno preiskali. Liebig, Pettenkofer in Voigt so v bistvu izvedli to delo. Po njih vemo, kakšen učinek imajo ogljikovi hidrati (škrob, moka, sladkor), maščobe in beljakovine na presnovo. Zaključek in krona tega dela so bila Rubnerjeva raziskovanja, ki so uvedla v nauk o presnovi pojem zgorilne vrednosti (kalorije). Vsako organsko telo daje pri zgorevanju določeno množino toplote, ki lahko opravi določeno delo. Maščobe in ogljikovi hidrati se lahko medsebojno zastopajo v razmerju svoje toplotne vrednosti, samo beljakovine imajo izredno mesto zaradi svojega dušika. Beljakovina rabi pred vsem kot nadomestilo porabljenih telesnih substanc.

Rubner je zelo natančno izračunal toplotne vrednosti za maščobe, ogljikove hidrate in beljakovine. Na temelju dolgoletnih poskusov smo prav dobro pouče-

ni o izdatnosti različnih živil in o potrebi našega telesa po njih.

Toda nobeno znanstveno odkritje ni zaključno. Vsakemu vprašanju, ki ga povoljno rešimo, se priključijo spet nova vprašanja. Vemo pač, koliko maščobe, ogljikovih hidratov in beljakovine potrebuje človek dnevno, a zakaj baš te snovi?

Tu nas vodi raziskovanje v najbolj zamotano vprašanje kemije. Najdalje nam je znana sestava maščob, tudi bistvo ogljikovih hidratov nam je znano v glavnem — nekateri sladkor proizvajamo celo lahko umetno — o kemični napravi beljakovin smo isto tako precej dobro poučeni, ne da bi še dosegli povsem zadovoljivo znanje. Vprašanje o izvoru hranilnih snovi je vodilo do intenzivnega raziskovanja rastlinskega življenja. Vemo, da je rastlina, ki lahko asimilira ozračno ogljikovo kislino, vodo in dušik vsebuječe soli pod vplivom solnčnih žarkov. Rastlina je nazadnje dobaviteljica vseh naših življenjsko važnih snovi. V živalskem telesu se izvrši razčlenitev pod vplivom svojevrstnih snovi, tako zvanih fermentov.

Ko je znanost v glavnem videla jasno v vse te probleme, je nastalo vprašanje, da-li bi se ne dalo živalsko življenje ohraniti s čim bolj očiščenimi beljakovinami, maščobami in ogljikovimi hidrati. Pri tem se je izkazalo, da so potrebni še posebni čini-

telji, ki so jih bili dotlej prezrli, ker so hrano ljudje uživali večinoma tako, kakor jo je dajala narava. Toda pri hranitvi s posebno prepariranimi hranivi so lahko ugotovili učinek in važnost dotlej neznanih snovi, vitaminov.

Natančno proučevanje razčlenbe ogljikovih hidratov v telesu je vodilo do sijajnega odkritja, kako je mogoče vplivati na staro človeško bolezen, sladkorno bolezen. V trebušni slinavki je anov, ki razčlenjuje iz ogljikovih hidratov pri prebavi nastajajoči grozdni sladkor. Pri diabetikih, sladkorno bolnih, manjka te snovi, če mu jo pa vbrizgnemo, se bo tudi pri njem sladkor pravilno razčlenjeval. Odkritje te snovi, inzulina, je že marsikakšnemu človeku rešilo zdravje in življenje.

Inzulin izločuje žleza trebušne slinavke ne skozi anatomsko vidni odvod v njej, temveč naravnost v obdajajočo jo žilje. Takšno vrsto izločevanja, sekrecije, imenujemo danes "notranja sekrecija" in raziskovanje tega pojma nam je v zadnjih letih osvetlilo marsikakšno skrivnost v presnovnih procesih.

Iz tega kratkega pregleda je razvidno, kako široko področje obsega blokemija. Če pomislimo, da obravnava tudi presnovo v spremenjenih pogojih, n. pr. v različnih podnebjih, bomo razumeli, da more posameznik le s skrajnim naporom vseh sil pregledati to področje. Praktično pa se je ta znanost tako razvila, da obdelujejo različni raziskovalci in laboratoriji samo posamezne njene probleme, v smotreni delitvi dela.

(Po razpravi prof. H. Steudela—k)

"POGREBNA" SVEČANOST

Chicago, Ill. — Končno se je vendar posrečilo odpraviti prohibicijo, ki je bilo sredstvo raketirjev in kvarna mladini in odraslim.

Ta dogodek bomo praznovali v soboto 23. dec. v Bohemian Beer Gardnu pri A. Spolarju. Glejte oglaš na tej strani. Z zadušnico za pokojno prohibicijo se prične ob 8., okrog 9. pa bomo imeli slavnostno pojedino. Delikatosa bodo naše domače pripravljene kranjske klobase in zelje. Pijač bo vse sorte.

Po teh ceremonijah in gostiji bo sviral izborni Slovanski orkester do jutrat. Rojaki in rojakinje v Chicagu in okolici so vljudno vabljeni, da pridejo na to "surprise party". Vstopnina je prosta. Na svidenje.

A. Spolar.

SMEŠNICE

Sožalje

— Dovoli, da ti izrazim globoko sožalje, dragi prijatelj.
— Kaj se je pa zgodilo?
— Moja žena je kupila nov klobuk in hoče jutri obiskati tvojo ženo.

Izvor knjižnice

Gost: Vi imate pa res krasno knjižnico!
— Da, in vse te knjige sem zbral polagoma.
— Aha, prvotno so bile izposojene, kaj ne?

Prvi obed pri tašči

Tašča: Dragi zet, nikar se ne dajte motiti in jejte, kar vam bolj diši. Tole gosko je pekla naša Francka.
— Ne bojte se, gospa, saj imam dober želodec.

Dober zaslužek

— Po dobri kupčiji pride mož domov in pravi ženi: Ženica vrzi v akvarij našim zlatim ribicam še nekaj mravljičjih jajčec, danes hočem videti okrog sebe same vesele obraze.

Dopusta si ni hotel pokvariti
Uradnik se vrne od morja zagorel in zdrav, pa prosi svojega predstojnika v njegovo veliko začudenje še za teden dni dopusta.

— Kako, saj ste se baš vrnili s 14-dnevnega dopusta?

— Že res, toda oženiti se mislim, gospod šef.

— Zakaj se pa niste oženili med dopustom?

— Nisem si ga hotel pokvariti.

The Outside of the Stocking
Can Carry the Best Message of All Brown

PREMOG KOT GNOJILO

Prof. dr. Lieske je pri raziskovanju premoga dosegel, da morajo zlasti mlajše vrste n. pr. rjavi premog vsebovati neke rast pospešujoče hormone ali slične snovi. V bližini slojišča rjavega premoga se namreč opaža povsod nenavadno bujna vegetacija. Rastline kažejo mnogo večjo sprejemljivost za dušik. Po vsej priliki gre za spolnemu hormonu slične snovi, ki so navzlic vsem pretvorbam rastlinstva, iz katerega je nastal premog, ohranila skozi tisočletja svojo učinkovitost. Rast pospešujoči hormoni so se doslej lahko pridobivali samo iz seči in ekstraktov živalskih žlez. Če se izkaže, da so ti hormoni in snovi, ki jih je našel Lieske v premogu, enake, potem bo znanost že v bližnji bodočnosti v stanu pripravljati žlahtna umetna gnojila izredne učinkovitosti.

Pri slikarju

— Gospod profesor, koliko bi računali za portret mojega otroka?
— \$20.
— Koliko bi pa zahtevali za portret mojih dvojčkov?
— \$40.
— Kako to, saj sta vendar popolnoma enaka.

Taki so možki

Vlomilec se splazi ponoči v stanovanje petične stare dame. — Pomirite se, draga gospodinja, saj hočem samo vaš nar!
— Ah, taki ste vsi možki, vzdihne stara devica.

Otroška logika

— Mamica, zakaj je pa vta za poroko belo oblečen?
— Ker je bela barva nekdanj barva radosti in veselja.
— Zakaj je pa potem ta ženin črna oblečen?

OGLAS!

Na prodaj imam eno veliko polje in košeno vse v enem. Če katerega veseli sedaj, to kupi po ugodni niski ceni. Po opozarjam k temu rojake Noto iz bližine, kjer je ta zemlja; na se v Zabičah pri Ill. Bistrici. Za in drugo pišite na naslov: Rolih, 430 Atlantic St., St. M. Pa.

DR. WEEKS, SUCCESSOR TO
HAYES DEVLIN
OFFICE
Hrs.—5:30 A. M. to 5:30 P. M.—Sun.
Tel. HAR. 9141
Consistently Low Prices
326 S. STATE ST.
Opposite Davis Stern, 24 Floor

Vabim znance in prijatelje brez razlike političnega mišljenja na osebne svaščine na **SURPRISE PARTY** v soboto večer 23. dec.

BOHEMIAN BEER GARDEN

1921 Blue Island Ave. Chicago, Ill.
Vrtili se bodo pogrebni obredi za pokojno mrs. Prohibicijo. Obred bo sviral fin slovanski orkester. Pogostilo se vas bo z dobri klobasami in kislim zeljem, ki je specialiteta Viktorja Zupanciča. Za uteho vaših žalostnih duš bodo na razpolago najboljše pijače. Pričetek obreda otvoril orkester ob 8., ob 9. pa se prične slavnostna pojedina. Vstopnina prosta za vse. Vljudno vabi vse rojake
ANDREW SPOLAR.

ODJEMALCI—kupci daril za božične praznike se zelo razlikujejo po vsem svetu, ampak skoro povsod slave praznike z dajanjem raznih božičnih daril in v tem je polovica slavljenja praznikov. Razumljivo je kajpak samoposebi, da dajanje teh daril ima svoj pomen in ravno z dajanjem daril za božične praznike. Veliko ljudi se ravnotako veselijo, če ne še več s tem, da dajejo darila, kakor oni, ki darila prejmejo. Viteke dateljcev daril je v glavnem visokocenost, naravno še več ako se že vnaprej ve, da bo oni, ki darilo prejme, razveseljen darila. Praktična in priprava darila so srednja in ki niso preveč draga, ter se navadno smatrajo za najbolj priljubljena in to od obeh strank, od dateljcev in prejemnikov. To naj torej služi v gojanilo, čemu je bilo v zadnjih letih toliko kartunov zavojev cigaret razposlanih kot za božično darilo v ti deželi, kjer se smatra cigarete za izvrstno darilo za milijone možkim in ženskim kadilcem. Letos so izdelovalci Lucky Strike cigaret nalašč napravili nove vrste zavoj za božične zavoj in še posebno za legionarje in druge kadilce Lucky Strike bodisi kjerkoli v Združenih državah Amerike. Ta posebni božični zavoj je izdelan tako, ne le, zavoj je navadnim božičnim priložja z navadnim najboljšim prazničnim, ne temveč tudi z najboljšim varstvom pri razpoložljivosti zavojev v kartunu. Letošnji zavoji so bili nalašč tako izdelani, da se priljubijo bledim kadilcem in sicer oni, ki si izberejo Luckies-cigarete, so narejene iz svetle listje to kove rastline in iz najzdravnejše finega tobaka. Potem ko gravilno postarjan in vreden, ta tobak še posebej na kadilcem prepečen procesiran, je napravljeno nalašč za Lucky Strike. Proces izdelave teh listov prijaznih cigaret je istu najfinjšega izdelka in najprej paznost iz nad trideset različnih instrumentov se uporablja, da ohrani enakost in da se zagotovo pakiranje v polne in kjer ne ni manjkati na koncih teh cigaret. Posebno božični zavoji Luckies se dajo na prodaj vseh trgovskih cigaret. Vsak za nosi na sebi sledeči verz:
"May Christmas bring the sort of life
That everybody likes
And your career throughout the year
Be full of Lucky Strides."